

Hemşirelik Öğrencilerinde Mahremiyet Bilinci ve Etik Duyarlılık

Privacy Consciousness and Ethical Sensitivity in Nursing Students

Duygu KURT^a

Özet: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinci ve etik duyarlılıklarının belirlenmesi amacı ile gerçekleştirildi. Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel nitelikteki araştırma, bir üniversitesinin sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve klinik uygulamaya çıkmış olan 2., 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri ile yürütüldü (n=362). Veriler Anket Formu, Mahremiyet Bilinci Ölçeği ve Ahlaki Duyarlılık Anketi kullanılarak toplandı. **Bulgular:** Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 21,21±1,65 yıl olup %37'si üçüncü sınıf öğrencisi ve %71,8'i kadındı. Öğrencilerin %57,2'si hemşirelikte etik dersi aldığını ve %78,9'u hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bildiğini belirtti. Öğrencilerin Mahremiyet Bilinci Ölçeği toplam puan ortalaması 51,04±4,10, Ahlaki Duyarlılık Anketi toplam puan ortalaması 89,54±23,34 olarak bulundu. Öğrencilerin Mahremiyet Bilinci Ölçeği toplam puan ortalaması ile Ahlaki Duyarlılık Anketi toplam puan ortalamaları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlendi (p<0,05). **Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinçleri yüksek, etik duyarlılıkları orta düzeydir. Teorik ve klinik eğitimlerde öğrencilerin etik duyarlılıklarını arttırmaya yönelik etkinliklerin planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Etik duyarlılık; hemşire; mahremiyet bilinci; öğrenci

--

Abstract: This study was conducted to determine the privacy consciousness and ethical sensitivity of nursing students. **Method:** The descriptive and cross-sectional study was conducted with 2nd, 3rd and 4th year nursing students who were educating in the nursing department of health college of a university and participated into clinical practice (n=362). The data were collected by using a Questionnaire Form, the Privacy Consciousness Scale and the Moral Sensitivity Questionnaire. **Results:** The mean age of the students was 21.21±1.65 years, 37% of them were the third grade students and 71.8% of them were female. Nursing students 57.2% stated that they took the ethics course in nursing and 78.9 knew the ethical principles and responsibilities in nursing. The total score of the Privacy Consciousness Scale was 51.04±4.10 and the the Moral Sensitivity Questionnaire was 89.54±23.34 of the students. It was determined that there was a positive correlation between the total score of the students Privacy Consciousness Scale and the Moral Sensitivity Questionnaire. **Conclusion:** Nursing students' privacy consciousness are high, ethical sensitivity are moderate level. It is recommended to plan activities to increase the ethical sensitivity of students in theoretical and clinical training.

Keywords: Ethical sensitivity; nurse; privacy consciousness; student

GİRİŞ

Günümüz dünyasında bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, iletişim araçlarının etkisi, hasta hakları ve bu konuda yaşanan sorunlar sağlık hizmetlerinin sunumunda mahremiyet kavramının önemini giderek

^aDr., Trakya Üniversitesi Keşan Hakkı Yörük Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik AD, Edirne-Türkiye ✉ duyguhurt1988@hotmail.com

Gönderim Tarihi: 20.08.2021 • Kabul Tarihi: 11.01.2022

arttırmaktadır. Bu durum etik bir yükümlülük olan mahremiyetin korunması ve sürdürülmesinde hemşirelere önemli sorumluluklar yüklemektedir (1,2).

Mahremiyet, bireye ait bilgi ya da sınırlarının diğer kişilere ifşa edilmesini kontrol etme hakkı olarak tanımlanmakta olup fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel mahremiyet olmak üzere dört boyutu bulunmaktadır (3,4). İnsan haklarının sağlık hizmetlerine yansıyan hali olan hasta hakları mahremiyet hakkını da içermektedir. Hasta Hakları Yönetmeliği kapsamında sağlık kuruluşlarında hastaların mahremiyetlerinin korunması yasal olarak zorunlu kılınmaktadır (5). Mahremiyetin başta insan hakkı ve diğer yandan hasta hakkı olması nedeni ile hemşirelerin mahremiyet bilincine sahip olması gerekmektedir (6). Mahremiyeti korumak bireye saygının bir ifadesi anlamına gelmektedir ve bu nedenle hemşire-hasta ilişkisi için elzem nitelik taşımaktadır (3). Mahremiyetin sağlanması hemşire-hasta arasındaki güvene dayalı ilişkinin temelini oluşturmakta ve etkili hemşirelik bakımının sunulmasını sağlamaktadır (7). Ayrıca Türk Hemşireler Derneği (THD)'nin hemşireler için yayınladığı etik ilke ve sorumluluklarda mahremiyet ve sır saklama ilkesi yer almaktadır (8). Bu nedenle hemşirelerin hasta mahremiyetinin sağlanması ile ilgili etik yükümlülükleri de bulunmaktadır (6).

Etik, hasta ve sağlıklı bireyler ile sağlık profesyonellerinin ilişkisinde yer alan değer, tutum, ve davranışların, ahlaki olarak doğru veya yanlış, iyi veya kötü olarak değerlendirilen felsefe dalıdır. Hemşirelerin etik kararlar verebilmesi, etik düşünebilmeleri ve etik duyarlılıklarının gelişimine bağlı olmaktadır (3,9,10) Etik duyarlılık, etik ikilemin farkında olma ve bu konudaki rol ve sorumluluğunun bilincinde harekete geçme cesareti olarak tanımlanmaktadır (11).

Hemşireler bakım ve uygulamaları sırasında etik karar vermelerini gerektiren etik ikilemler ile karşılaşabilmektedirler (12-14). Etik ikilem yaşayan hemşirenin etik ilkeler rehberliğinde etik karar verme sorumluluğu bulunmaktadır (12). Etik sorunların tanınması ve çözüme kavuşturulabilmesi için hemşirelerin etik duyarlılık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (12-14). Hemşirelerin etik duyarlılığa sahip olması hastaların hemşirelik bakımının kalitesinden memnuniyetini arttırmaktadır (15).

Sağlık hizmetleri hastalar için en özel ve özenli hizmetin sunulmasını gerektirmekte ve ayrıca sağlık profesyonellerine etik sorumluluklar yüklemektedir. Hemşirelerin hastalar ile doğrudan ve en yakın teması kuran sağlık profesyoneli olması etik duyarlılığın hemşireler için önemini arttırmaktadır (10). Hemşirelik öğrencileri, mesleki eğitimleri gereği klinik uygulamalarında hastaların mahremiyetine özen göstermesi gerekmekte ve birçok etik ikilem ile karşılaşabilmektedirler (6). Öğrencilerin hemşirelik mesleğine adım atmadan önce henüz hemşirelik eğitimi sürecinde mahremiyet bilinci kazanmasına ve etik duyarlılıklarının geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır (6,10). Bu nedenle çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinci ve etik duyarlılıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin mahremiyet bilinci ve etik duyarlılıklarının belirlenmesinin amaçlandığı araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirildi.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Şubat 2021 tarihinde bir üniversitesinin sağlık yüksekokulunda öğrenim gören ve klinik uygulamaya çıkmış olan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturdu (N=362). Araştırmada örneklem hesabı yapılmadı, evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Araştırmaya gönüllü olarak katılan ve anket formlarını eksiksiz dolduran 341 öğrenci (katılım oranı %94,1) araştırmanın örneklemi oluşturdu.

Veri Toplama Araçları

Verilerin, araştırmacılar tarafından hazırlanan, hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik, hemşirelikte etik dersi ve hemşirelikte etik ilke ve sorumluluklar ile ilgili özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan anket formu, Mahremiyet Bilinci Ölçeği ve Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA) kullanıldı (12-14).

Mahremiyet Bilinci Ölçeği: Tabata ve Hirotsune tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği 2019 yılından Öztürk, Eyüboğlu ve Baykara tarafından yapılmıştır (6,16). Ölçek, 11 maddeden oluşmakta olup üç alt boyutu vardır. Bu alt boyutlar; başkalarının mahremiyetini sürdürmek için davranışlar, başkaları için mahremiyet bilinci ve kendine ait mahremiyet bilincidir. Beşli likert 1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Ölçeğin toplam puanı 11-55 arasında değişmekte olup puan yükseldikçe mahremiyet bilinci olumlu yönde artmaktadır. Öztürk ve ark. tarafından ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.77 bulunmuştur (6). Bu çalışmada ise 0.71 olarak bulundu.

Ahlaki Duyarlılık Anketi: Lutzen ve ark. tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini 2018 yılında Tosun yapmıştır. Ölçeğin 30 maddesi ve altı alt boyutu vardır (17-19). Bu alt boyutlar; bütüncül yaklaşım, uygulama, otonomi, çatışma, yarar sağlama, ve oryantasyondur. Yedili derecelendirme 1=tamamen katılıyorum ile 7=hiç katılmıyorum arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 30-210 arasında değişmekte olup puan yükseldikçe etik duyarlılık düşmektedir. Tosun tarafından ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.84 bulunmuştur (17). Bu çalışmada ise 0.90 olarak bulundu.

Araştırmanın Verilerinin Toplanması

Anket formları öğrencilere online olarak Google Forms aracılığı ile gönderildi. Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak öğrencilere araştırmanın amacı, kişisel bilgi ve gizliliğinin korunacağı ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu yazılı olarak açıklandı. Katılmak isteyenlerin soruları dikkatlice okuyup yanıtlamaları istendi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 01.02.2021 tarih ve 2021/57 sayı ile etik kurul onayı ve Keşan Hakkı Yörük Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü'nden 10.02.2021 tarih ve E-33505391-044-17925 sayı ile kurum izni alındı. Ölçeklerin kullanımı için ölçek sahiplerinden elektronik posta yolu ile izin alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, IBM Statistical Package for the Social Sciences (version 21.0) paket programı kullanılarak değerlendirildi. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogrow-Smirnov testi ile değerlendirildi. Kategorik değişkenlerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde, sürekli değişkenler için ise ortalama ve standart sapma kullanıldı. Bağımsız gruplar arasında niceliksel sürekli veriler Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri kullanılarak karşılaştırıldı. Ölçekler arasındaki ilişkiler Spearman Korelasyon Analizi ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık sınır değeri $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yalnızca bir üniversiteye ait sağlık yüksekokulunun hemşirelik bölümünde gerçekleştirilmiş olması araştırmanın sınırlılığdır.

BULGULAR

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması $21,21 \pm 1,65$ yıl olup %37'si üçüncü sınıf öğrencisi ve %71,8'i kadındır. Öğrencilerin %57,2'si hemşirelikte etik dersi aldığını ve %78,9'u hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bildiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik, hemşirelikte etik dersi ve hemşirelikte etik ilke ve sorumluluklar ile ilgili özellikleri (n=341)

	Min-Max	Ort±SS
Yaş (yıl)	18-31	21,21±1,65
	n	%
Sınıf		
2.sınıf	125	36,7
3.sınıf	126	37,0
4.sınıf	90	26,4
Cinsiyet		
Kadın	245	71,8
Erkek	96	28,2
Hemşirelikte etik dersini alma durumu		
Evet	195	57,2
Hayır	146	42,8
Hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bilme		
Evet	269	78,9
Hayır	72	21,1

Min: Minimum, Max: Maksimum, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma

Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin Mahremiyet Bilinci Ölçeği toplam puan ortalamasının 51,04±4,10, ADA toplam puan ortalamasının ise 89,54±23,34 olduğu bulundu. Mahremiyet Bilinci Ölçeği'nin alt boyutlarına ait puan ortalamalarının kendine ait mahremiyet bilinci 19,16±1,38, başkaları için mahremiyet bilinci 18,45±2,14 ve başkalarının mahremiyetini sürdürmek için davranışlar 13,42±1,74 olduğu belirlendi (Tablo 2). ADA'nın alt boyutlarına ait puan ortalamaları otonomi 28,47±7,58, yarar sağlama 12,13±3,76, bütüncül yaklaşım 11,99±5,13, çatışma 12,86±3,01, uygulama 18,97±5,62 ve oryantasyon 8,38±4,83 olarak bulundu (Tablo 2).

Tablo 2: Hemşirelik öğrencilerinin Mahremiyet Bilinci Ölçeği ve Ahlaki Duyarlılık Anketi puan ortalamaları

Ölçekler ve Alt Boyutları	Min.-Max.	Medyan	Ort±SS
Mahremiyet Bilinci Ölçeği Toplam Puanı	34-55	52	51,04±4,10
Kendine Ait Mahremiyet Bilinci Alt Boyutu	13-20	20	19,16±1,38
Başkaları İçin Mahremiyet Bilinci Alt Boyutu	10-20	20	18,45±2,14
Başkalarının Mahremiyetini Sürdürmek İçin Davranışlar Alt Boyutu	6-15	14	13,42±1,74
Ahlaki Duyarlılık Anketi Toplam Puanı	40-190	87	89,54±23,34
Otonomi Alt Boyutu	10-58	28	28,47±7,58
Yarar Sağlama Alt Boyutu	4-24	12	12,13±3,76
Bütüncül Yaklaşım Alt Boyutu	5-35	11	11,99±5,13
Çatışma Alt Boyutu	4-21	13	12,86±3,01
Uygulama Alt Boyutu	7-40	18	18,97±5,62
Oryantasyon Alt Boyutu	4-28	7	8,38±4,83

Mahremiyet Bilinci Ölçeği toplam puan ortalaması ile ADA toplam puan ortalaması arasında negatif yönde anlamlı ilişki belirlendi ($p<0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3: Hemşirelik öğrencilerinin Mahremiyet Bilinci Ölçeği ve Ahlaki Duyarlılık Anketi ile ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişki

Ölçekler ve Alt Boyutları	Test İstatistiği	Mahremiyet Bilinci Ölçeği Toplam Puanı	Kendine Ait Mahremiyet Bilinci Alt Boyutu	Başkaları İçin Mahremiyet Bilinci Alt Boyutu	Başkalarının Mahremiyetini Sürdürmek İçin Davranışlar Alt Boyutu
Ahlaki Duyarlılık Anketi Toplam Puanı	r p	-0,199 0,000	-0,193 0,000	-0,191 0,000	-0,107 0,049
Otonomi Alt Boyutu	r p	-0,132 0,014	-0,155 0,004	-0,150 0,005	-0,044 0,414
Yarar Sağlama Alt Boyutu	r p	-0,159 0,003	-0,084 0,124	-0,156 0,000	-0,119 0,029
Bütüncül Yaklaşım Alt Boyutu	r p	-0,238 0,000	-0,253 0,000	-0,206 0,000	-0,150 0,005
Çatışma Alt Boyutu	r p	0,206 0,000	0,152 0,005	0,164 0,002	0,179 0,001
Uygulama Alt Boyutu	r p	-0,154 0,004	-0,192 0,000	-0,095 0,079	-0,107 0,049
Oryantasyon Alt Boyutu	r p	-0,378 0,000	-0,341 0,000	-0,333 0,000	-0,258 0,000

Speramen korelasyon analizi

Çalışmada hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bilen öğrencilerin başkaları için mahremiyet bilinci alt boyutuna ait puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlendi ($p < 0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik, hemşirelikte etik dersi ve hemşirelikte etik ilke ve sorumluluklar ile ilgili özellikleri ile Mahremiyet Bilinci Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Özellikler	Mahremiyet Bilinci Ölçeği Toplam Puanı	Kendine Ait Mahremiyet Bilinci	Başkaları İçin Mahremiyet Bilinci	Başkalarının Mahremiyetini Sürdürmek İçin Davranışlar
Sınıf				
2. sınıf	51,14±4,03	19,29±1,28	18,22±2,34	13,62±1,53
3. sınıf	50,92±3,99	18,96±1,45	18,72±1,75	13,24±1,78
4. sınıf	51,05±4,37	19,26±1,42	18,38±2,34	13,40±1,94
KW	0,293	6,016	1,711	2,676
p	0,864	0,059	0,425	0,262
Cinsiyet				
Kadın	50,93±4,10	19,15±1,36	18,39±2,24	13,39±1,77
Erkek	51,30±4,11	19,18±1,46	18,60±1,87	13,51±1,68
MWU	11077,0	11239,0	11595,0	11334,0
p	0,399	0,462	0,829	0,589
Hemşirelikte etik dersini alma durumu				
Evet	50,88±4,35	19,18±1,40	18,35±2,26	13,34±1,80
Hayır	51,24±3,74	19,13±1,37	18,58±1,97	13,52±1,66
MWU	13929,0	13813,0	13842,0	13567,0
p	0,731	0,588	0,640	0,441

Tablo 4: Devam

Özellikler	Mahremiyet Bilinci Ölçeği Toplam Puanı	Kendine Ait Mahremiyet Bilinci	Başkaları İçin Mahremiyet Bilinci	Başkalarının Mahremiyetini Sürdürmek İçin Davranışlar
Hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bilme				
Evet	51,10±4,16	19,15±1,40	18,53±2,14	13,41±1,77
Hayır	50,80±3,86	19,18±1,33	18,15±2,16	13,44±1,65
MWU	8943,5	9680,0	8271,5	9654,0
p	0,314	0,995	-0,041	0,966

MWU: Mann-Whitney U testi, KW: Kruskal Wallis testi

Dördüncü sınıfta öğrencim gören hemşirelik öğrencilerinin otonomi alt boyutuna ait puan ortalamalarının yüksek, çatışma alt boyutuna ait puan ortalamalarının ise düşük olduğu belirlendi ($p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 5: Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik, hemşirelikte etik dersi ve hemşirelikte etik ilke ve sorumluluklar ile ilgili özellikleri ile ADA puan ortalamalarının karşılaştırılması

Özellikler	ADA Toplam Puanı	Otonomi	Yarar Sağlama	Bütüncül Yaklaşım	Çatışma	Uygulama	Oryantasyon
Sınıf							
2.sınıf	87,71±22,49	27,77±7,37	11,88±3,59	11,56±4,99	13,08±2,97	18,65±6,09	7,92±4,25
3.sınıf	88,90±24,05	28,12±7,60	12,19±3,99	12,08±5,09	13,11±3,01	18,73±5,43	8,16±4,83
4.sınıf	93,00±23,40	29,94±7,72	12,38±3,69	12,45±5,39	12,22±3,01	19,76±5,19	9,32±5,54
KW	4,277	6,310	1,888	2,128	6,165	3,496	3,658
p	0,118	0,043	0,389	0,345	0,046	0,174	0,161
		4>2,3			4<2,3		
Cinsiyet							
Kadın	89,48±22,79	28,41±7,36	12,23±3,66	12,13±5,04	12,69±3,00	18,91±5,56	8,42±4,83
Erkek	89,71±24,83	28,63±8,15	11,87±4,01	11,63±5,35	13,30±3,02	19,14±5,80	8,29±4,85
MWU	11755,0	11736,0	10908,0	10558,0	10709,0	11536,0	11670,5
p	0,995	0,977	0,296	0,141	0,197	0,784	0,912
Hemşirelikte etik dersini alma durumu							
Evet	88,93±23,32	28,50±7,75	12,08±3,75	11,89±4,94	12,65±3,28	18,66±5,46	8,35±4,93
Hayır	90,36±23,43	28,44±7,37	12,19±3,79	12,11±5,39	13,15±2,60	19,39±5,83	8,41±4,70
MWU	13572,5	14208,0	14165,0	14209,5	12627,0	13423,0	13302,0
p	0,462	0,976	0,938	0,977	0,977	0,367	0,297
Hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bilme							
Evet	89,60±24,22	28,54±7,86	12,00±3,81	11,96±5,22	12,91±3,08	18,97±5,68	8,47±5,06
Hayır	89,34±19,85	28,22±6,47	12,62±3,56	12,08±4,83	12,69±2,74	18,98±5,43	8,04±3,82
MWU	9265,0	9471,0	8742,0	9390,5	9471,5	9572,5	9474,5
p	0,573	0,774	0,203	0,692	0,774	0,880	0,776

MWU: Mann-Whitney U testi, KW: Kruskal Wallis testi

TARTIŞMA

Mahremiyet, temel bir insan gereksinimi ve hakkı olarak kabul edilmekte olup sağlık kuruluşlarına başvuran tüm hastaların mahremiyetlerinin korunmasını hakkı bulunmaktadır (7,20). Fakat sağlık kuruluşları hastaların mahremiyetlerini kendi kendilerine koruyabilecekleri ve kontrol altında tutabilecekleri ortamlar değildir. Bu nedenle hastalar mahremiyetlerini koruyacak sağlık profesyonellerine ihtiyaç duymaktadırlar (20,21). Hemşireler, hastaların sağlık kuruluşlarındaki mahremiyetlerini koruyabilecek ve sürdürebilecek sağlık profesyonellerindedir (20). Mahremiyet, hemşire-hasta etkileşiminin sağlanmasında kilit rol oynamakta olup hemşirelik uygulamalarında öğretilmesi gereken en temel prensiplerden biri olarak kabul edilmektedir (4,22) Tüm bunlara rağmen literatürde hastaların mahremiyetlerinin yeterince saygı gösterilmediğinin belirlendiği çalışmalara rastlanılmaktadır (7,23).

Hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinci ve etik duyarlılıklarının belirlenmesi amacı ile yapılan bu çalışmada, öğrencilerin mahremiyet bilinçlerinin yüksek olduğu belirlendi. Yapılan benzer çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin hasta mahremiyetinin korunmasına yönelik tutumlarının orta düzey olduğu ve olumlu algıya sahip oldukları, en çok önem verdikleri profesyonel değer hasta mahremiyetinin korunması olduğu, hastanın mahremiyetine özen gösterilmemesini hastaya ihanet olarak kabul ettikleri belirlenmiştir (24-27). Literatürde mahremiyete saygının hastaların utangaçlık hissinde azalma sağladığı, hastayı rahat, kontrollü ve değerli hissettirdiği, hastaların hemşirelere güvenmesini ve onlarla açık bir iletişim kurmasını sağladığı, hastanede kalış süresini kısalttığı, hemşirelik bakımının kalitesini ve hasta memnuniyetini arttırdığı gibi olumlu sonuçlarının olduğu bildirilmektedir (7,23,28,29). Hemşirelik öğrencileri klinik uygulamalar sırasında gelecekteki rolleri için hazırlanırken çok sayıda hasta ile karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin henüz öğrenci iken yüksek mahremiyet bilincine sahip olmalarının hem öğrencilik hem de meslek hayatlarında hastalar üzerinde oluşturacağı pozitif sonuçlar açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlendi. Literatürde de çalışma bulgusu ile benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzey olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (14,30-32). Hemşireler bakım sorumluluğunu aldığı bireye etik bir yaklaşım ile hemşirelik bakımı sunmakta ve öğrencilik yaşamlarından başlayarak etik sorunlar ile karşılaşabilmektedirler (33). Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaları sırasında sosyoekonomik farklılıklar nedeni ile hastalar arasında ayrımcılık yapılması, hastalara hakaret edilmesi ve mahremiyetlerine özen gösterilmemesi, yapılan bakım ve tedavi hakkında hastalara bilgilendirme yapılmaması gibi birçok etik sorun ile karşılaştığı bildirilmektedir (13,30,34,35). Geleceğin hemşireleri olan öğrencilerin hem klinik uygulamalarında hem de meslek hayatlarında etik ikilemlerin farkına varabilmesi ve etik karar verebilmesi için etik duyarlılıklarının yüksek olması gerekmektedir (13). Bunu sağlayabilmek için öğrencilerin daha mezun olmadan önce hem teorik hem de uygulamalı eğitimlerle etik duyarlılık düzeylerinin yükseltilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinçleri arttıkça etik duyarlılıklarının da arttığı belirlenmişti. Yapılan çalışmalarda çalışma bulgusu ile benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları arttıkça kişisel sağlık verilerinin kayıt ve korunmasına karşı tutumlarının da arttığı, etik değerlerin hemşirelik öğrencilerinin hasta mahremiyetini korumasını etkileyen bir faktör olduğu belirlenmiştir (10,36). Hemşirelerin, hemşirelik bakımını etik ilkeler doğrultusunda hastanın mahremiyetini sağlayarak gerçekleştirme zorunluluğu bulunmaktadır. Fakat literatürde hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarında karşılaştığı etik sorunlardan birisinin mahremiyet ihlal olduğu bildirilmektedir (35). Sağlık profesyoneli olarak hemşirelerin hasta adına en doğru etik kararı verebilmesi için mahremiyet ve sır saklama gibi etik ilke ve sorumlulukları doğrultusunda etik olarak duyarlı tutum ve davranışlar sergilemeleri gerekmektedir (12). Hemşirelik öğrencileri eğitimleri süresince özellikle temel dersler ve etik dersi kapsamında öğrendikleri mahremiyet ve sır saklama gibi etik ilke ve sorumluluklarını uygulamalarına aktardıkça etik duyarlılıklarının yükseleceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda hemşirelikte etik ilke ve sorumlulukları bilen öğrencilerin başkaları için mahremiyet bilinci alt boyutuna ait puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlendi. Hemşirelerin etik ilke ve sorumlulukları bakım verdiği bireye karşı davranışlarına şekil vermesini sağlamaktadır (3,8). Mahremiyet ve sır saklama, hemşirelerin etik ilke ve sorumluluklarından birisi olup öğrencilerin bu etik ilkeyi biliyor olmasının başkalarının mahremiyetine karşı özenli davranmasını sağladığı düşünülmektedir.

Çalışmada 4.sınıf öğrencilerin Ahlaki Duyarlılık Anketi otonomi alt boyutuna ait duyarlılık düzeylerinin düşük olduğu belirlendi. Mezuniyet aşamasında olan dördüncü sınıf öğrencilerin otonomi düzeylerinin yüksek olması beklenen ve istenen bir durum olmasına rağmen çalışma bulgusu ile benzer şekilde literatürde de 4.sınıf hemşirelik öğrencilerinin otonomi düzeylerinin düşük olduğu bildirilmiştir (37). Otonomi, hemşirelerin mesleklerini profesyonel ve bağımsız olarak sürdürebilmesi, kendileri hakkında karar alabilmesi ve bu karar doğrultusunda eylemde bulunabilmesini sağlamaktadır (38). Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıklarının yüksek olmasının profesyonelliklerini arttırdığı belirlenmiştir (37). Profesyonellik, hemşirelik mesleğinin kalitesini etkileyen bir unsur olduğundan hemşirelik öğrencilerine mezuniyet öncesinde eğitim programları ile otonomi gibi profesyonel davranışların kazandırılması gerektiği düşünülmektedir (37,38).

Çalışmada 4.sınıf öğrencilerin Ahlaki Duyarlılık Anketi çatışma alt boyutuna ait duyarlılık düzeylerinin ise yüksek olduğu belirlendi. Çatışma, etik sorunlar karşısında doğru olan eylemin ne olduğuna karar verilmesinde zorlanma yaşandığında ortaya çıkmaktadır (33). Literatürde son sınıf hemşirelik öğrencilerinin çatışma alt boyutu ile ilgili duyarlılıklarının düşük olduğunun bildirilmiştir (37,39). Bu çalışmada dördüncü sınıfların tüm teorik dersleri almış olması ve klinik uygulama deneyimlerinin diğer sınıflara göre fazla olmasının etik sorunlar karşısında çatışma yaşamalarını engellediği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet bilinçlerinin yüksek, etik duyarlılıklarının ise orta düzeyde olduğu, mahremiyet bilinçleri arttıkça etik duyarlılıklarının da arttığı bulunmuştur. Mahremiyetin sağlanması ile ilgili yaşanacak olan sorunların fark edilmesinde etik duyarlılığa ihtiyaç olduğu için hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının hem teorik eğitim hem de klinik uygulamalarda desteklenerek artırılması gerekmektedir. Bunun için hemşirelik eğitimi müfredatında yer alan etik derslerinde vaka sunumlarına yer verilmesi ve ayrıca öğrencilerin klinik uygulamalarda etik ilke ve sorumlulukları doğrultusunda hareket etmelerinin sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Candan M, Bilgili N. Hemşire ve ebelerin hasta mahremiyetine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 3(3):34-43.
2. Tanrıku F, Erol F, Ziyai NY, Gündoğdu H, Karabulutlu B, Dikmen Y. Hemşirelerin hasta mahremiyetini gözetme durumlarının incelenmesi. *Journal of Innovative Healthcare Practices*. 2020;1(1):22-9.
3. Alpar ŞE, Bahçecik N, Karabacak Ü. Çağdaş Hemşirelikte Etik. 3. Baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi; 2013
4. Öztürk H, Bahçecik N, Özçelik SK. The development of the Patient Privacy Scale in Nursing. *Nurs Ethics*. 2014;21(7):812-28. [Doi]
5. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Hasta Mahremiyetine Saygı Gösterilmesi Konulu Genelge 2016. <https://shgm.saglik.gov.tr/Eklenti/4283/0/hasta-mahremiyetine-saygi-gosterilmesi-2016-10.pdf> Erişim tarihi: 10 Mayıs 2021.
6. Öztürk D, Eyüboğlu G, Baykara ZG. Mahremiyet Bilinci Ölçeği: Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*. 2019;27(1):57-64. [Doi]
7. Kim K, Han Y, Kim J. Nurses' and patients' perceptions of privacy protection behaviours and information provision. *Nurs Ethics*. 2017;24(5):598-611. [Doi]

8. Türk Hemşireler Derneği. Hemşirelerin İçin Temel İlke ve Sorumluluklar 2009. <https://www.thder.org.tr/uploads/files/hemsire-brosur.pdf> Erişim tarihi: 13.05.2021.
9. Gürdoğan EP, Aksoy B, Kınıcı E. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyleri ve mesleki değerler ile ilişkisi. *Journal of Health and Nursing Management*. 2018;5(3):147-54. [Doi]
10. Büyük ET, Baydır NÜ. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile kişisel sağlık verilerinin kayıt ve korunmasına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Türkiye Biyoetik Dergisi*. 2020;7(4):198-210.
11. Ahn SH, Yeom HA. Moral sensitivity and critical thinking disposition of nursing students in Korea. *Int J Nurs Pract*. 2014;20(5):482-89. [Doi]
12. Aydın Y, Dikmen Y, Kalkan CS. Ebelik öğrencilerinin hasta bakım uygulamalarında etik duyarlılıklarının incelenmesi. *J Contemp Med*. 2017;7(2):168-74. [Doi]
13. Kızırlırmak A, Calpbınici P. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile eleştirel düşünme. *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;27(3):192-98.
14. Alan S, Gökyıldız ŞS, Şenoğlu A, Akça E. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının incelenmesi. *J Midwifery and Health Sci*. 2019;2(2):38-44.
15. Shahvali EA, Mohammadzadeh H, Hazaryan M, Hemmatipour A. Investigating the relationship between nurses' moral sensitivity and patients' satisfaction with the quality of nursing care. *Eurasian J Anal Chem*. 2018;13(3),em12. [Doi]
16. Tabata N, Hirotsune S. Development of the privacy consciousness scale (PCS). *Jpn J Pers*. 2014;23(1):49-52.
17. Tosun H. Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA): Türkçe geçerlik ve güvenilirlik uyarlaması. *J Contemp Med*. 2018;8(4):316-21. [Doi]
18. Lutzen K, Evertzon M, Nordin C. Moral sensitivity in psychiatric practice. *Nurs Ethics*. 1997;4(6):472-822.
19. Lutzen K, Johansson A, Nardström G. Moral sensitivity: some differences between nurses and physicians. *Nurs Ethics*. 2000;7(6):520-29.
20. Ak B, Tanrıku F, Gündoğan H, Yılmaz D, Ziyai NY, Erol F, vd. Cultural viewpoints of nursing students on patient privacy: a qualitative study. *J Relig Health*, 2021;60, 188-201. [Doi]
21. Aslan FE, Çınar F, Es M. Cerrahi hemşirelerinin mahremiyet bilinçlerinin incelenmesi. *Kocaeli Med J*. 2019;8(3):95-103.
22. Akyüz E, Erdemir F. Surgical patients' and nurses' opinions and expectations about privacy in care. *Nurs Ethics*. 2013;20(6):660-71. [Doi]
23. Baillie L. Patient dignity in an acute hospital setting: a case study. *Int J Nurs Stud*. 2009;46:23-36. [Doi]
24. Özkan ZK, Eyi S, Mayda Z. Hemşirelik öğrencilerinin hasta mahremiyetini korumaya yönelik davranışlarının belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 2020;8(2):312-20. [Doi]
25. Fallahmortezejad S, Pourhabibi Z, Mashayekhipirbazari M, Delpasand, K. Nursing students' attitude toward the importance of patient privacy. *Nurs Midwifery Stud*. 2021;10: 52-6. [Doi]
26. Poorchangizi B, Borhani F, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Farokhzaidan J. The importance of professional values from nursing students' perspective. *BMC Nurs*. 2019;18:26. [Doi]
27. Shafakhah M, Molazem Z, Khademi M, Sharif F. Facilitators and inhibitors in developing professional values in nursing students. *Nurs Ethics*. 2018;25:153-64. [Doi]
28. Martin J. Notes on The Tension Between Privacy and Surveillance in Nursing. *Online J Issues Nurs*. 2005;10(2):110-30.
29. Ghahramanian A, Rahmani A, Zamanzadeh V, Aghdam AM. Patients and nurses' perspectives on respecting patients' privacy during nursing care. *Iran Journal of Nursing*, 2008;21:37-45.
30. Akça NK, Şimşek N, Arslan DE, Şentürk S, Akça D. Moral Sensitivity among senior nursing students in Turkey. *International Journal of Caring Sciences*, 2017;10 (2):1031-39.
31. Borhani F, Abbaszadeh A, Hoseinabadi-Farahani MJ. Moral Sensitivity and its dimensions in Iranian nursing students. *J Med Ethics Hist Med*. 2016;9(19):1-7.
32. Tuvesson H, Lützn K. Demographic factors associated with moral sensitivity among nursing students. *Nurs Ethics*. 2017;24(7):847-55. [Doi]

33. Doğan P, Tarhan M, Kürklü A. Hemşirelik öğrencilerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ahlaki duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*;2019;16(2):119-24. [Doi]
34. Erdil F, Korkmaz F. Ethical problems observed by student nurses. *Nurs Ethics*. 2009;16 (5):589-98. [Doi]
35. Sinclair J, Papps E, Marshall B. Nursing students' experiences of ethical issues in clinical practice": a New Zealand study. *Nurs Educ Pract*. 2016;17:1-7. [Doi]
36. Joo EL, Sook SH, Chae HE. Factors influencing patient privacy protection behavior among nursing students. *J Korean Acad Soc Nurs Educ*. 2018;24(3):225-34. [Doi]
37. Baykara ZG, Gündüz CS, Eyüboğlu G. Hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıklarının profesyonellik tutum düzeylerine etkisi. *Cukurova Med J*. 2019;44(3):712-22. [Doi]
38. Atasoy N, Baykara ZG. Hemşirelerin Mesleki Özerkliğe Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri J Med Ethic*. 2020;28(2):206-15. [Doi]
39. Karaca T. Hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıklarının incelenmesi. *HSP*. 2018;5 (1):24-30. [Doi]